

3. Асоціація міст України. Офіційний сайт / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.auc.org.ua/page/municipalna-statistika>
4. Воробйов Ю.М. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів: [монографія] / Ю.М. Воробйов, І.А. Когут. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД. – 2012. – 249 с.
5. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: [підручник] / За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
6. Шевченко О.В. Інструменти розширення ринку муніципальних цінних паперів як чинника ресурсного забезпечення регіонального розвитку: [аналітична записка] / О.В. Шевченко. – К., НІСД, 2012. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.niss.gov.ua/articles/1131/

ІЛ. КОМАРОВА,

ст. викладач, Уманська філія приватного інституту «Київський інститут бізнесу і технологій»

Лізинг як ресурсна складова в організації інвестиційної діяльності підприємств вітчизняного АПК

Основними складовими організаційно-управлінської передумови інвестиційної діяльності підприємств є: ресурсна, економічна, державна та інноваційна. Можна констатувати, що технічне забезпечення господарств усіх форм власності технічними засобами та рівень готовності парку машин по Україні в цілому знижується. Низькі темпи інвестування розвитку сільського господарства стали однією з причин кризового стану аграрного виробництва. Все це вимагає додаткових коштів для придбання нових та підтримки наявних засобів у робочому стані.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, економічний розвиток, лізинг, ринкова інфраструктура.

Основными составляющими организационно-управленческой предпосылки инвестиционной деятельности предприятий являются: ресурсная, экономическая, государственная и инновационная. Можно констатировать, что техническое обеспечение хозяйств всех форм собственности техническими средствами и уровень готовности парка машин по Украине в целом снижается. Низкие темпы инвестирования развития сельского хозяйства являются одной из причин кризисного состояния аграрного производства. Все это требует дополнительных средств для приобретения новых и поддержки существующих средств в рабочем состоянии.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, экономическое развитие, лизинг, рыночная инфраструктура.

The major components of organizational and management prerequisites for investment management businesses include: resource, economic, civil and innovation. It can be noted that the support of all households ownership of equipment and readiness park cars in Ukraine in general decreases. The low rates of investment for agricultural of the reasons the crisis situation of agricultural production. This requires additional funds and support the acquisition of new vehicles available in your state.

Keywords: investment, economic development, financial leasing, market infrastructure.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки потрібна в зростанні рівня оснащеності сільськогосподарських підприємств основними виробничими засобами є необхідно передумовою ефективного функціонування галузі. Важливу роль у формуванні матеріально-технічного складу сільськогосподарських підприємств відіграє інвестиційна діяльність. Потрібно відмітити, що за роки становлення ринкових відносин більшість сільськогосподарських підприємств практично втратили той потужний виробничий потенціал, що напрацьовувався роками. Відзначимо, що наявність основних засобів у сільськогосподарських підприємствах України за останні роки зменшилася приблизно вдвічі, відбулося різке скорочення рівня фондозабезпечення та технічного оснащення, їх швидке старіння – більш ніж на 10% за останні п'ять років.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням теорії та практики інвестиційної діяльності підприємств вітчизняного АПК приділено значну увагу вітчизняних вчених-економістів. Питання інвестиційного забезпечення розвитку same сільськогосподарських підприємств вивчали В. Андрійчук, С. Гуткевич, М. Дем'яненко, М. Кісіль, Ю. Лупенко, Г. Підлісецький, О. Поліщук, П. Саблук та ін. Дослідженню питань лізингових операцій сільськогосподарських підприємств присвячено роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема В.І. Артиша, С.М. Борового, Н.М. Внукової, В.Д. Газмана, В.А. Горемікіна, О.О. Непочатенко, О.В. Олійника, Я.В. Онищука, Р.П. Саблука, І.К. Тальє, С.О. Юшина та ін.

Разом із тим ще недостатньо дослідженні процеси формування технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств на основі фінансового лізингу, особливо за умов переведення галузі на інвестиційно-інноваційну модель розвитку.

Мета статті – визначення сутності та змісту організаційно-економічного механізму залучення інвестицій через формування лізингових відносин.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор України є однією зі стратегічних складових економіки держави, ось кільки тут формується близько 10% валового внутрішнього продукту. Ефективне функціонування аграрного сектору економіки неможливе за сучасного рівня технічного оснащення сільськогосподарського виробництва.

У результаті зниження платоспроможності знизився рівень технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. За більш як двадцять років різко скоротився рівень забезпеченості основними видами техніки з розрахунку на 1000 га відповідних угідь України та Черкаської області зокрема. Якщо у 1990 році кількість тракторів та зернозбиральних комбайнів, що припадає на 1000 га, в Україні становила 13,6 та 6,6 од. відповідно, то 2010 року її кількість була 4,1 та 2,1 од. відповідно. Загалом спостерігається тенденція до зменшення забезпечення всіма видами техніки, потрібної для виконання основних технологічних операцій [1].

В останній період машинно-тракторний парк сільського господарства України щорічно оновлюється тільки на 30% від нормативу. Наробіток на відмову менше 100 годин має 54,2% машин. І це за умови, коли впровадження нових технологій дозволяє знизити: витрати пального у 7 разів, затрати праці у 10 разів, а прямі експлуатаційні витрати майже удвічі [1].

Таким чином, оцінка технологічної потреби сільськогосподарських підприємств в основних технічних засобах та коштів на їхнє придбання обчислюється 1570,2 тис. од. на загальну суму 300 млрд. грн. Щоб забезпечити насичення сільськогосподарських підприємств такою кількістю технічних засобів, необхідно в найближчі десять років закуповувати щорічно близько 160,9 тис. од. технічних засобів на суму 22–28 млрд. грн.

Через нестачу сільськогосподарської техніки, невідповідність її вимогам сучасних технологій та несвоєчасність виконання технологічних операцій сільськогосподарські підприємства втрачають до двох третин потенційних можливостей виробництва продукції рослинництва, а вироблена продукція втрачеє свою конкурентоспроможність через високу енергоємність і низьку якість. Сільськогосподарські підприємства не можуть витримати оптимальні строки збирання врожаю, наприклад замість науково рекомендованого максимального строку жнив у кожному регіоні він розтягується на 40–50 днів.

Таким чином, через тривалий термін сільськогосподарських робіт і порушення технології виробництва внаслідок того, що навантаження на техніку перевищує нормативну більше ніж удвічі, сільськогосподарські підприємства втрачають, за підрахунками вчених, близько 20% врожаю, або до 5–7 млн. т зерна щорічно [1].

На сьогодні переважна більшість інвестиційних ресурсів сільськогосподарських підприємств витрачається на фінансування поточних витрат. Основна частина фінансових ресурсів, які мають витрачатися на придбання технічних засобів, спрямовується сільськогосподарськими підприємствами на

фінансування оборотних засобів. За їхній рахунок купується насіння, пальне-мастильні матеріали, мінеральні добрива, а також обслуговується кредиторська заборгованість. Тим самим фінансування оборотних засобів здійснюється за рахунок основних. Як наслідок, такі процеси сприяють вимиванню капіталу з сільськогосподарських підприємств.

За роки незалежності в економіці держави спостерігаються перекоси на рахунок обслуговуючих (банківської та торгової сфери) галузей. Склалася умови для розвитку міжгалузевого диспаритету цін, що призвело до того, що ціни на сільськогосподарську продукцію зростали значно нижчими темпами, ніж на матеріально-технічні ресурси і послуги, які споживає галузь сільського господарства. Проведені науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» розрахунки втрат виробників сільськогосподарської продукції через існуючий диспаритет цін показали, що сільське господарство щорічно втрачає 18,7 млрд. грн. [2, с. 16]. У цілому починаючи з 1990 року сільськогосподарські підприємства втратили понад 800 млрд. грн. Це стало однією з причин погіршення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. У даний час скороочуються їхні можливості до інвестування за рахунок власних джерел – амортизації та прибутку.

Потрібно відмітити, що більшість сільськогосподарських підприємств є непривабливими потенційними позичальниками через їхню низьку кредитоспроможність. Остання зумовлена нездовільним фінансовим станом, відсутністю ліквідного забезпечення та високими ризиками кредитування сільськогосподарських підприємств. Серед основних ризиків можна виділити: сезонність виробництва і попиту на продукцію, пов'язані з цим коливання обсягів грошових надходжень і платоспроможності позичальника; високу залежність результатів господарювання від погодних умов; нерозвиненість ринку сільськогосподарської продукції та недієвість цінової політики держави; відсутність ефективного страхового захисту сільськогосподарських підприємств тощо [3].

Наразі в кризових умовах та дефіциту фінансування сільськогосподарські товаровиробники використовують перспективний напряму інвестування як розвиток лізингових відносин.

Потрібно відмітити, що у країн із розвинутою ринковою економікою лізингові операції для багатьох сільськогосподарських товаровиробників були основою при технічному переозброєнні матеріально-технічної бази виробництва. Так, у загальній сумі капітальних вкладень у машини та устаткування на лізинг припадає: в Австралії – 33%, у США – 25–30, в Англії та Франції – 13–17%. Світовий досвід доводить, що лізинг відіграє позитивну роль у агробізнесі [4].

Лізинг порівняно з іншими методами фінансування інвестицій характеризується багатьма перевагами для всіх учасників лізингової угоди. Переваги його застосування для лізинготримувача полягають у такому [5]:

- процедура оформлення лізингової угоди є простішою, ніж кредиту;
- відсутність необхідності пошуку застави;

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

- відсутнія необхідність у стовідсотковій оплаті об'єкта лізингу одразу;
- перевищення величини лізингових платежів над купівельною ціною обладнання є необтяжливою для лізингоотримувача, тому що вони сплачуються протягом всього терміну дії лізингової угоди;
- фінансування здійснюється протягом всього строку використання активу. При покупці активу з використанням позикових коштів строк погашення позики є меншим за строк його експлуатації;
- умови лізингових контрактів можуть бути досить гнучкими;
- лізинг сприяє підвищенню мобільності інвестиційного і фінансового планування;
- тимчасово вільні фінансові ресурси лізингоотримувача можна використати на інші цілі і тим самим розширити виробничі потужності;
- об'єкт лізингу не підлягає інфляційному впливу.

Для сприяння розвитку інвестиційної діяльності у сільському господарстві та його технічному переоснащенні у 1997 році створений Державний лізинговий фонд, правонаступником якого нині є НАК «Украгролізинг» [6, 7].

Метою створення та діяльності НАК «Украгролізинг» є підтримка процесу технічного забезпечення в сільськогосподарських підприємствах. З одного боку, НАК «Украгролізинг» – це суб'єкт формування та функціонування системи технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств, а з іншого – засіб досягнення іншої стратегічної мети держави – розвитку вітчизняного машинобудування для АПК.

НАК «Украгролізинг» виступає регуляторним інструментом уряду, що покликаний сприяти реалізації державної технічної політики. Її мета – оновлення технічних засобів сільськогосподарських підприємств [7].

Функціонування лізингової системи з метою підтримки придбання технічних засобів сільськогосподарськими підприємствами передбачається також у Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року». В частині 2 статті 4 цього закону вказано, що одним з основних напрямів підвищення ефективності діяльності суб'єктів аграрного сектору є «...переоснащення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств... шляхом удосконалення системи фінансового лізингу...» [8].

Як відомо, фінансовими джерелами здійснення інвестиційних вкладень для виробничого підприємства є власні засоби (нерозподілений прибуток і акціонерний капітал) або позикові ресурси (переважно у вигляді кредитних коштів). Висока ризиковість довгострокового кредитування для кредитора і надмірна вартість позикового капіталу – для аграрного підприємства – позичальника фактично призводить до скорочення ринку довгострокового кредитування.

До основних видів лізингу відносяться:

- фінансовий – передбачає повний обов'язковий викуп майна за певну плату, на певний термін і на певних умовах у тимчасове володіння і у користування;

– оперативний – передбачає змінюваність оренда рів протягом терміну експлуатації машини;

– поворотний – при якому власник (постачальник) предмету лізингу одночасно виступає і як лізингоотримувач.

Суб'єктами лізингу є лізингодавець, лізингоотримувач і продавець (постачальник).

Можна оцінити економічні переваги або недоліки лізингу з позиції сільськогосподарського підприємства у двох варіантах відносин із лізинговою компанією [9].

У першому випадку передбачається, що лізингова компанія пропонує підприємству свої послуги із придбання виробничих фондів за допомогою лізингової операції виходячи зі своїх власних можливостей із залучення позикових засобів та оцінки доцільного рівня винагороди. А аграрне підприємство, виходячи із умов економічної доцільності, ухвалює рішення стосовно привабливості або непривабливості запропонованих умов. При цьому передбачається, що альтернативою пропонованій лізинговій операції є реальна можливість підприємства самостійно залучити позикові засоби на аналогічний період часу.

Другий варіант, або варіант споріднених відносин. У цьому випадку передбачається об'єднання інтересів підприємства і лізингової компанії із метою мінімізації витрат, пов'язаних з придбанням необхідного виробничого майна. Альтернативою також є кредитна операція. Причому процентна ставка за кредитом як для лізингової компанії, так і для товаровиробника – еквівалентні. У цьому випадку збільшуються витрати через необхідність сплати податку, а привабливість лізингу для підприємства у порівнянні з прямим кредитом знижується.

Вигоди, які забезпечує лізинг, можна помітити в тому, що таке кредитування не вимагає негайногого початку платежів або передоплати, дозволяє встановлювати прийнятну пе-ріодичність виплат і здійснювати їх виходячи з можливостей у різних формах: грошовій, компенсаційній (продукцією) або змішаній. Слід відмітити, що лізингоотримувач не обкладається податком на придбане майно, оскільки воно є власністю лізингодавця. В умовах переважання у господарствах застарілої техніки лізинг – це, мабуть, єдиний шлях впровадження в агропромислове виробництво нових технічних засобів і сучасних технологій. Лізинг створює умови і можливості для прибуткового ведення виробничої діяльності.

Вигідний лізинг і компаніям – лізингодавцям, для яких це основний бізнес. Вони зацікавлені в ефективному його функціонуванні не лише для отримання прибутку, а й для цілеспрямованого використання бюджетних коштів.

У розширенні лізингових операцій зацікавлені банки, ос-кільки вони отримують можливість вигідно і надійно вклада-ти кошти, а також страхові компанії, одержуючі можливість збільшувати обсяги страхових послуг і прибуток [10].

Аналіз вищепереданих залежностей показує, що переваги лізингу тим виразніші, чим більший термін використання майна. Вищепередані співвідношення економічних параметрів можуть бути використані для обґрунтування раціональ-

ного або мінімально необхідного терміну лізингового договору, або раціонального рівня винагороди лізингової компанії.

Висновки

Оцінка рівня технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств показала значне відхилення від технолічної потреби. У формуванні технічної бази перевага надається не комплектуванню замкнених систем машин для виробництва певних видів продукції, а придбанню найнеобхідніших, іноді слабко сумісних з наявними технологічними комплексами, але простіших і значно дешевших машин.

У кризових умовах та обмеженості обсягів фінансування підштовхують сільськогосподарських товаровиробників звернутися до такого перспективного напряму інвестування в аграрній сфері, як розвиток лізингових відносин.

Для сільськогосподарських товаровиробників України – лізинготримувачів в умовах, що склалися, лізинг – це практично визначальний шлях розвитку за рахунок оновлення основних фондів. Важливо те, що він доступний малим і середнім підприємствам, для яких отримання кредитів, як правило, є проблемою. Державний лізинг дозволяє підприємствам нарощувати виробничий потенціал без значних одноразових витрат, а також економити за собі, перш за все за рахунок безпроцентного кредиту [10].

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор економіки України [стан і перспективи розвитку] / [М.В. Присяжнюк та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка [та ін.]; ННЦ «Ін–т аграр. Економіки». – К.: [ННЦ ІАЕ], 2011. – 1008 с.

2. Саблук П.Т. Концепція ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / П.Т. Саблук, В.Я. Месель–Веселяк, М.Я. Дем'яненко [та ін.] // Економіка АПК. – 2008. – №1. – С. 3–20.

3. Інвестування в аграрній сфері:[навчальний посібник] / А.В. Чупіс [та ін.]; ред. А.В. Чупіс. – 2 вид., перероб. і доп. – Суми: Довкілля, 2006. – 265 с.

4. Лайко П.А. Лізингові відносини в сільському господарстві: монографія / П.А. Лайко, І.О. Щебликіна. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 212 с.

5. Березовська О.Р. Переваги лізингу у технічному забезпеченні сільського господарства / О.Р. Березовська // Економіка АПК. – 2010. – №2. – С. 156–161.

6. Іванишин В.В. Роль лізингу в забезпеченні сільськогосподарських підприємств засобами механізації [навч. посібник] / В.В. Іванишин. – К.: ІАЕ УАН, 2003. – 294 с.

7. Про утворення Національної акціонерної компанії «Украгролізинг»: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2001 №354 [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=354-2001-%EF>

8. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 року №2982–IV [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15>

9. Топішко Т.І. Лізинг як пріоритетний інструмент запровадження інвестицій та інновацій на підприємствах АПК / Т.І. Топішко // Економічний простір. – 2008. – №13. – С. 277–282.

10. Шкуратов О.І. Удосконалення управління лізинговим процесом в АПК / О.І. Шкуратов // АгроСвіт. – 2008. – №11. – С. 21–24.

УДК [338.26:711.4]:339.76

Н.Г. ТКАЧЕНКО,

асpirант, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Стратегія розвитку міста: мотивація використання європейського досвіду

У статті на основі аналізу зарубіжного досвіду зі стратегічного планування міст досліджено завдання комплексного, гармонійного розвитку міст, вироблення ефективної соціально–економічної політики.

Ключові слова: стратегічне планування, зарубіжний досвід, комплексний розвиток, соціально–економічна політика.

В статье на основе анализа зарубежного опыта по стратегическому планированию городов исследованы задачи комплексного, гармоничного развития городов, выработки эффективной социально–экономической политики.

Ключевые слова: стратегическое планирование, зарубежный опыт, комплексное развитие, социально–экономическая политика.

On the basis of the analysis of foreign experience in the strategic planning of cities studied problems of complex, harmonious urban development, development of effective social and economic policies.

Keywords: strategic planning, foreign experiment, comprehensive of development, socio-economic policy.

Постановка проблеми. Ідеологія і практика стратегічного планування міст в Україні і за кордоном при подібності в термінології в деталях розходяться в умовах виникнення, в передумовах і обмеженнях такого планування. Багато в чому це пов'язано з тим, що концепції стратегічного планування, запропоновані містам першими розробниками, були значною мірою запозичені з європейського досвіду 50–річної давності. Відмінності посилюються і в зв'язку з тим, що послідовна відмова від будь–якого планування наприкінці